

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A mai francia könyvtárosképzés.

A Párizsban 1924-ben az American Library Association kezdeményezésére és igazgatása alatt kialakult École des bibliothécaires célkitűzéseiről és munkaprogramjáról kimerítő tájékoztatást olvastunk e hasábokon.¹ Az amerikai szellemű, modern könyvtárosiskola nem tudta legyőzni a fennállása elé tornyosuló (elsősorban anyagi természetű) nehézségeket és az 1929 év őszén kezdődő iskolai évben már ki sem nyitotta kapuit.

Az utána következett pár év az előkészítő tárgyalások időszaka volt egy igazán francia, nemzeti, egységes, a mult tapasztalatait és a jelen követelményeit magában egyesítő könyvtárostanfolyam számára. E tárgyalások eredményeképpen MARIO ROUSTAN akkori kultuszminiszter 1932. február 22. kelt rendeletében szabályozta és új alapokra fektette a francia könyvtárosképzés vajudó kérdését a hivatalos könyvtárosképesítés bevezetésével.

Az 1932. év tehát fontos és bizonyos fokig korszakos jelentőségű évszám. Ugyanis az újonnan megállapított Diplôme technique de bibliothécaire megszerzése kötelező felvételi feltétel lett a könyvtári tudományos tisztviselők alkalmazásánál, természetesen az egyes könyvtárak szabályzata által eddig is megkövetelt egyéb tudományos címeiken felül. Más szóval állami, városi és egyetemi könyvtár tisztviselője csak e diploma birtokosa lehet.² A diploma megszerzése szigorú vizsgához van kötve, a vizsgálatra megkövetelt tananyagot pedig a jelöltek részint elméleti előadásokon, részint kötelező könyvtári gyakorlati szolgálat útján sajátítják el.

¹ L. DR. BISZTRAY GYULA: A modern könyvtárosképzés és a párizsi École des Bibliothécaires. Magyar Könyvszemle, 1929 jan.—jún. 15—24. ll.

² Idevonatkozó miniszteri rendeletek: a Diplôme de bibliothécaire kötelezővé tétele az állami könyvtárakban, 1932 febr. 22 és módosítása, 1933 jún. 19, az állami támogatást élvező városi könyvtárakban, 1933 ápr. 29 és jún. 23, az egyetemi könyvtárakban, 1933 nov. 29. L. még: Notice sur le Diplôme technique de bibliothécaire, Paris, 1936, 3. l.

1. Elméleti előadások.

Az elméleti tanfolyam egyéves. Az előadások az École Nationale des Chartes épületében, részben a nagymultú intézet tantervének keretein belül folynak és felölelik a könyvtáran három nagy stúdiumát: a) a bibliográfiát, b) a bibliológiát és c) a bibliothökonómiát.

a) *Bibliográfia.* A hároméves École des Chartes első évfolyama I. félévének heti 1 órás kollégiuma (nov. 1-től márc. 1-ig, összesen 16 óra). 1. Bibliográfiák bibliográfiája. 2. Általános és 3. Nemzeti bibliográfiák. 4. Speciális tudományok bibliográfiája francia és a nagyobb idegen nyelveken (történelem, földrajz, irodalom, nyelvészet, jogtudomány, természettudományok).

b) *Bibliológia.* Az École des Chartes első évfolyama II. félévének heti 1 órás kollégiuma (március 1-től július 1-ig összesen 16 óra). 1. Kézirattörténet és kéziratstudomány. 2. Könyvnyomtatás és a nyomtatott könyv története, ősnymtatványok. 3. A tipográfia technikája, a nyomdászat elemei. 4. A könyvkészítés technikája, formátumok stb. 5. A könyv konstitutív részei: cím, bibliográfiai adatok stb. megállapítása, számozás, copyright, a tulajdonjog stb. 6. Illusztráció, fajtái, története. 7. A kiadási formák: kötet, rész, sorozat, gyűjtemény stb. 8. A könyvkötés technikája, története.

Az előadásokat az École des Chartes e különleges kettős tanszékének tanára M. CHARLES SAMARAN tartja, a legnagyobb tudományos felkészültséggel és részletességgel, gazdag szemléltető anyag felhasználásával, modern technikai apparátussal. Az óriási anyag folytán, a kis óraszámotól is korlátozva inkább forrásközlő jellegű és utólagos elmélyedő magánmunkát kíván.

c) *Bibliothökonómia.* Ugyanazon épületben, de az Intézet tantervétől függetlenül egész éven át heti egymást követő 2 órában. Előadói a párizsi és vidéki könyvtári élet egyes kiválóságai, mint meghívott előadó szakférfiak. Egyes előadások: a városi könyvtárak, az egyetemi könyvtárak, a népkönyvtárak, a dokumentációs könyvtárak, a külföld nagy könyvtárai. Több hétre terjedő és a könyv kezelését és feldolgozását tárgyaló előadássorozatok: a könyvtárak elhelyezése, építése és bútorozási problémái; a könyvtári anyag növelése; a könyvanyag osztályozása, a katalógusok fajtái, a könyvek megőrzése; a katalógizálás fajtái, története, technikája; a könyvkölcsönzés és könyvtári szolgálat.

Az előadások az előző két csoport túlságosan elméleti és tudományos feldolgozásával szemben gyakorlatiasabbak, életszerűbbek, a könyvtárosi pálya minden apró gyakorlati részletkérdésére is kiterjednek. Az egyes tárgykörök elsőrendű francia szakértői elmélyedő ala-

posszággal, teljes részletességgel, technikai segédeszközökkel, vetítéssel, bemutatásokkal valóban széleskörű tudást nyújtanak.

II. A könyvtári gyakorlat.

Az elméleti oktatás éve alatt minden hallgató választhat a miniszteri rendeletben kijelölt 33 könyvtár közül egyet vagy többet, hol kötelezőleg legalább három hónapra terjedő gyakorlati szolgálatot végez.¹ Számos előírt melléklettel bíró folyamodvány beadása után a választott könyvtár igazgatósága a jelöltet a könyvtár kebelében rendszeresített gyakorlati tanfolyamra felveszi s neki a gyakorlati idő letelével szorgalmát és képességeit minősítő bizonyítványt állít ki.² E sorok írója a párizsi Bibliothèque Nationale-ban nyolchónapos gyakornoki időt töltött, hol a gyakornokok az összes osztályokban meghatározott idő alatt azok életét, feladatait, nehézségeit megfelelő irányítás mellett megismerik, a munka rendes menetében részt vesznek, ezenfelül külön elméleti, de főleg gyakorlati feladatokat végeznek. E gyakorlati szolgálat a legjobban a Bibliothèque Nationale-ban és a Bibliothèque de la Sorbonne-on van megszervezve, ahol a technikai ismereteken kívül különösen súlyt helyeznek a referenc és a dokumentációs szolgálatra, a sajátos könyvtárosi hivatás kifejlesztésére és öntudatosítására, a személyzettel és a közönséggel szemben tanúsítandó fellépés és bánásmód elsajátítására.³

A tanfolyam és a gyakornoki idő július 1-ével zárul. Minden év következő őszén (november második hétfőjével kezdődőleg), a jelentkezők a közoktatásügyi miniszter által minden évben külön kijelölt vizsgabizottság előtt vizsgálatot tehetnek, mely a képesítő Diplôme de bibliothécaire-t a sikerrel vizsgázottaknak kiszolgáltatja. A jelentkezés írásban, nemre és korra való tekintet nélkül, de legalább francia vagy ezzel egyértékűnek minősített idegen érettségi s a sikeres gyakornoki működést igazoló bizonyítvány csatolásával történik. A bizottság 10 tagból áll, kik nem lehetnek a tanfolyamon előadó tanárok. A vizsga írásbeli és szóbeli részből áll és különösen az utóbbi nagyon szigorú.⁴ Az írásbeli a három előadott elméleti tárgykörből vett egy-egy bibliográfiai, bibliológiai és bibliothökonomiai tétel kidolgozásából és egy gyakorlati, katalógizálási feladat megoldásából áll.⁵ A vizsgá-

¹ A gyakornoki időt szabályozó miniszteri rendeletek: 1932 jún. 6, 1934 jan. 26 és nov. 13.

² Csak legalább érettségizettek jelentkezhetnek; idegeneknek a hazájukban szerzett oklevelükre francia államérvényességet kell szerezniük.

³ L. S. DUPUY—BRIET: L'activité bibliographique et documentaire à la Bibliothèque Nationale. Paris, 1933. 16. ll.

⁴ 1933-ban 73-ból elbukott 27, 1934-ben 57-ből 22, 1935-ben 53-ból 28.

⁵ Szemléltetés kedvéért közöljük az 1933. évi vizsga írásbeli tételeit:

lat a Franciaországban szokásos versenyvizsga. A diplomát nyertek minősítésük szerinti rendbe sorozódnak és az egyes könyvtárakban évente üresedő helyeket rögtön elfoglalják, minősítésük sorrendjében.¹

Mint az összes könyvtárosképző-tanfolyamokon, a hallgatók itt is túlnyomó számban nők. Az École des Chartes megfelelő évfolyamának hallgatói a harmadik studium, a speciális könyvtártani előadásokra nem teljes számban járnak s a vizsgára sem mind jelentkeznek, de ezek természetesen az elsők közé nyomulnak. Az ő részükre a gyakorlati idő csak 2 kötelező hónap. Idegenek az előadásokat csak rövidebb-hosszabb ideig, töredékesen látogatják. A sok módszertani és általános szempontú hasznos tapasztalat mellett ugyanis maga a tanfolyam óriási anyagával, jellegéből kifolyólag teljesen nemzeti, francia viszonyokra vonatkozó (különösen a bibliográfiai és könyvtörténeti rész). A teljes tanfolyamot az 1935—36. tanévben 4 idegen végezte el. Teljesség kedvéért meg kell még említenünk, hogy az Institut Catholique az 1935—36. tanévben először rendezett az államérvényes vizsgára előkészítő tanfolyamon kívül és azt némileg kiegészítő külön könyvtárosi tanfolyamot. A tanterv elég nagy óraszámmal különösen a népkönyvtárak szempontjait tartja szem előtt. Igazgatója M. GABRIEL HENRIOT, a városi könyvtárak főigazgatója, a Francia Könyvtárosok Egyesületének volt elnöke. Tanítványainak száma 12 volt, kik év végén oklevelet is nyertek, mely azonban semmire sem képesít.

Miután az 1935. év folyamán már a negyedik tanfolyam kapta meg az 1932-ben bevezetett egységes új rendszer szerint kiképzését s az utóbbi négy évben elhelyezett ifjú könyvtárosok már mind e diploma birtokosai, bírálatot is mondhatunk már az új francia könyvtárosképzés felett. Az új rendszernek eléggé sohasem hangoztatható előnye a könyvtárosi képesítés behozatala és a hivatalbalépést megelőző könyvtárosi szakképzettség hangsúlyozása a kiképzés egységesítésével. A tanfolyamon állandóan kidomborodott annak inkább tájékoztató és irányító, semmint teljes anyagot közlő célkitűzése. Nem adhatunk teljesen igazat a HUREPOIX álnéven bíráló és cikkeivel a

1. Mely bibliográfiákat ismer Pasteur, Michelet és Flaubert életére s műveire vonatkozólag? 2. A francia könyv története a XVI. században. 3. Az állam befolyása a városi könyvtárak szervezetére. Katalógizálási feladat: szerzői és tárgyi katalóguscédulák készítése egy francia anonim műről, egy francia különnyomatról, egy sorozatos mű egyik darabjáról, egy XVI. századi latin műről, egy német és egy angol könyvről.

¹ A tisztviselőket egyévi ideiglenes szolgálat után véglegesítik. Fizetésük a városi könyvtáraknál évi 19.000—49.000 frank, az egyetemi könyvtáraknál vidéken 16.000—42.000, Párizsban 19.000—62.000 frank.

francia könyvtárosi életben nagy port felvert kritikuskak,¹ ki az École des Chartes-ot túlzott és egyoldalúan tudományos szelleme és tanítási módszerei miatt eleve alkalmatlannak találja a mai könyvtáros képzés szellemi irányítására és azt a Sorbonne és az egyetemi könyvtár részére követeli. Nem mintha e nagymultú, de korántsem multba merevedett intézet a mi védelmünkre szorulna, de le kell szögez-nünk, hogy a bibliográfiai tanszék európai hírű tanárának előadásai a tárgyilagos könyvtári szakférfiak szemében is kritikán felül állanak és a modern praktikus követelményeknek is a legnagyobb mértékben megfelelnek. Legfeljebb a már BISZTRAY idézett cikkében is felpanaszolt heti 1 órát keveseljük; a kis óraszámba zsúfolt anyag eddig is túlságosan tömötté tette az előadásokat. Ami az egész tanfolyam szellemét illeti, megítélésünk szerint valóban van bizonyos enyhe fölény a sokkal szélesebb és sokoldalúbb tudományos alapkiképzéssel bíró chartistek részéről a csak könyvtárosoknak készülő jelöltekkel szemben, bár ez a speciálisan könyvtártani gyakorlati előadások során elenyészik. Ez utóbbi előadásoknak talán egyetlen szépség-hibája a különböző és egymástól független előadókkal magyarázható ismételtetések. Ellenben tapasztalataink alapján rá kell mutatnunk egy sokkal nagyobb és érezhetőbb hiányra: az alapos elméleti oktatásban részesült jelöltek gyakorlatilag csak a gyakornoki szolgálatuk helyéül választott egy-két könyvtárat ismerik, ha azt alaposan is. Az eddig évente szokásos 2 közös könyvtárlátogatáson és az Illustration bobigny-i nagy telepére való tanulságos kiránduláson kívül a tanfolyamot rendszeresen látogató hallgatók számára intézményesen kellene a vezetőségnek biztosítania minél több párizsi könyvtár meglátogatásának és tanulmányozásának lehetőségét, hogy ezzel a még nem tökéletesen kifejlődött tanfolyam a francia könyvtárosképzés teljesen mintaszerű és időt álló szervének bizonyuljon.

HODINKA LÁSZLÓ.

A Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete első rendes közgyűlése kapcsán 1936. október 2-től 4-ig tartotta Budapesten első országos kongresszusát. A kongresszus üléseit október 2-án a rendes évi közgyűlés vezette be s október 4-én délelőtt a könyvtári és levéltári szakosztályok közös záróülése zárta le. A könyvtári szakosztály két alkalommal ülésezett DR. NYIREŐ ISTVÁN alelnök elnöklése alatt. A két kongresszusi ülésen összesen 12 előadás hangzott el. NYIREŐ ISTVÁN a kongresszus feladatait ismertette. M. BUDAY JÚLIA

¹ Bulletin du bibliophile, 1930—31; 6—13., 52—56., 197—204., 532—536. II.